

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจการเงินการธนาคารนั้นมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นกลไกหลักที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการค้าการลงทุนในประเทศ ผ่านการให้บริการต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการให้บริการแบบธุรกิจสู่ธุรกิจ (Business to Business: B2B) เช่น การให้บริการสินเชื่อธุรกิจ (Corporate Loan) การออกหลักประกัน (Bank Guarantee) ให้ผู้ประกอบการนำไปใช้ การเรียกเก็บเงินตามตราสารเพื่อลูกค้า (Bill for Collection) เป็นต้น หรือแบบธุรกิจสู่ผู้บริโภค (Business to Consumer: B2C) เช่น การรับฝาก – ถอนเงินสด (Deposit – Withdrawal) การให้บริการสินเชื่อบุคคล (Personal Loan) การให้บริการบัตรเครดิต (Credit Card) เป็นต้น ทำให้ธนาคารต่าง ๆ มีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการของธนาคารเพื่อช่วยให้ลูกค้าได้รับความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว และความปลอดภัยในการรับบริการ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ และอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าของธนาคารมากยิ่งขึ้น ในลักษณะของการให้บริการที่เป็นธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น ลูกค้าสามารถเบิกถอนเงินสดผ่านเครื่องถอนเงินอัตโนมัติของธนาคาร (Automated teller machines: ATMs) ได้ตลอดเวลา โดยไม่จำเป็นต้องไปทำรายการที่ธนาคารในเวลาทำการ หรือลูกค้าสามารถส่งคำสั่งในการโอนเงิน หรือชำระเงินผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) หรือระบบโทรศัพท์มือถือ (Mobile Banking) จากที่บ้านหรือที่ทำงานของลูกค้าได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าลูกค้าจะได้รับความสะดวกสบาย ความรวดเร็วในการใช้บริการของธนาคารมากขึ้นก็ตาม แต่ลูกค้าส่วนใหญ่ก็อาจจะไม่ทราบถึง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างตนเองกับธนาคารจากการเข้าใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ของธนาคารแต่อย่างใด และถึงแม้ว่าธนาคารพาณิชย์ในประเทศนั้นจะถูกควบคุมและตรวจสอบโดยธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่แล้วก็ตาม แต่จากการที่ระบบและบริการต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ทำให้กฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ที่ออกโดยธนาคารแห่งประเทศไทยหรือหน่วยงานอื่น ๆ นั้นอาจยังก้าวตามไม่ทัน จึงอาจจะทำให้เกิดเป็นปัญหา หรืออุปสรรค

ในการพัฒนาภาคธุรกิจการเงินการธนาคารของประเทศไทย ทั้งในด้านของสนับสนุน ส่งเสริม หรือ ในด้านการควบคุมตรวจสอบดูแลให้บริการธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ในอนาคตได้

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งหวังที่จะศึกษาถึงปัญหากฎหมายในแง่มุมต่าง ๆ ที่อาจ เป็นอุปสรรคต่อการธุรกิจธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบันหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต จากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ รวมทั้งจะเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ธนาคาร แห่งประเทศไทย (Bank of Thailand: BOT) ศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (National Electronic and Computer Technology Center: NECTEC) กระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร (Ministry of Information and Communication Technology: ICT) หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณา ปรับปรุง และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความ สอดคล้องกับการพัฒนาของธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศต่อไป โดยเนื้อหาในบทนี้จะ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่นำมาศึกษา ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการ ศึกษาวิจัยปัญหาดังกล่าว รวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นด้วย

1.1 ความสำคัญของปัญหา

จากความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ทำให้ปัจจุบันการ ทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ในภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาคธุรกิจกับ รัฐบาล (Business to Government: B2G) ภาคธุรกิจกับภาคธุรกิจด้วยกันเอง (Business to Business: B2B) หรือภาคธุรกิจกับผู้บริโภค (Business to Consumer: B2C) มีการเจริญเติบโตขึ้น อย่างรวดเร็ว เนื่องจากความสะดวกสบายและรวดเร็วมากกว่าในอดีตที่จะต้องไปติดต่อด้วยตนเอง หรือต้องใช้เอกสารในการติดต่อจำนวนมาก ซึ่งในภาคธุรกิจธนาคารพาณิชย์เองก็ได้วิจัยและพัฒนา ระบบของธนาคารให้สอดคล้องกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีดังกล่าวด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เดิมทีลูกค้าที่ต้องการจะฝากถอนเงินสด โอนเงินไปให้บุคคลอื่น ลูกค้าก็จำเป็นต้องไปทำธุรกรรม ดังกล่าวด้วยตนเองที่สำนักงานหรือสาขาของธนาคารเท่านั้น แต่ในปัจจุบันลูกค้าเพียงแค่เดินไปที่ เครื่องเบิกถอนเงินสดของธนาคาร (Automated teller machines: ATMs) ก็สามารถทำธุรกรรม

ดังกล่าวได้เหมือนไปที่ธนาคารเลยทีเดียว หรือนอกจากนี้ลูกค้ายังสามารถทำรายการต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของธนาคาร (Internet Banking) ทำให้ลูกค้าได้รับความสะดวกสบายและหันมาใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารเพิ่มมากขึ้นในทุกปี

ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะผู้กำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ในประเทศโดยตรง รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นจะต้องหันมาใส่ใจและให้ความสำคัญในส่วนนี้มากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

- (1) กฎหมายที่สนับสนุนหรือส่งเสริม
- (2) กฎหมายที่ควบคุมกำกับดูแล
- (3) การบังคับใช้กฎหมาย

เพื่อให้ผู้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารไทยหรือสาขาของธนาคารต่างประเทศ รวมถึงลูกค้าต่าง ๆ ของธนาคารทราบถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความมั่นใจ และช่วยทำให้ธุรกิจธนาคารพาณิชย์สามารถเจริญก้าวหน้าต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย โดยมุ่งวิเคราะห์ว่าในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยมีกฎหมายที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมและ กฎหมายที่ควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพียงพอแล้วหรือไม่ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ในปัจจุบันด้วยว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคประการใด โดยศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาจากกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา หรือสหภาพยุโรป เพื่อนำมาประยุกต์และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหากฎหมายในประเทศไทยต่อไป

1.3 สมมติฐาน

มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยมีส่วนช่วยสนับสนุน ผลักดัน หรือไม่เปิดช่องทางให้กับการให้บริการหรือการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Banking) ซึ่งในปัจจุบันมีการเจริญก้าวหน้าและพัฒนาทางธุรกิจการค้าอย่างรวดเร็ว อันอาจทำให้กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ยังไม่เพียงพอและสมควรต้องได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยควรที่จะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐาน กฎเกณฑ์ที่นานาประเทศมีหรือยอมรับและใช้บังคับกันโดยเฉพาะกฎหรือข้อบังคับของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันด้วย

1.4 วิธีการศึกษา

วิธีการในการศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาวิจัยจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วย จากเอกสารที่เป็นทั้งหนังสือ ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ การสัมภาษณ์ เว็บไซต์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ กับทั้งสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

1.5 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาวิจัยในรายฉบับนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ทั้งตำราทางกฎหมาย ตำราทางธุรกิจ ควบคู่กันไป รวมไปถึงบทความหรือเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้เข้าไปศึกษาและดูงานในภาคปฏิบัติของการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในธนาคารพาณิชย์จริง ๆ เพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องแท้จริงมิใช่แต่เพียงทฤษฎีตามตำราเท่านั้น นอกจากนี้ยังได้พิจารณาถึงกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ใช้ในประเทศไทย ควบคู่ไปกับการ

พิจารณาถึงกฎหมายและกฎระเบียบที่ใช้บังคับในต่างประเทศ ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อที่จะได้เกิดการเปรียบเทียบและมองแนวโน้มหรือทิศทางของกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าจะเป็นไปในทิศทางใด เพื่อนำแนวทางการปรับใช้กฎหมายและการพัฒนากฎหมายมาให้สอดคล้องกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ทราบประวัติความเป็นมาและรูปแบบของการประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางการเงิน เช่น สหรัฐอเมริกา หรือสหภาพยุโรป และในส่วนของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
2. ทำให้ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายของการประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศและทราบถึงวิธีการแก้ปัญหา เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
3. ทำให้ได้ทราบถึงประเด็นปัญหาตามกฎหมายไทยของการประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมาย เพื่อให้ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น
4. ทำให้ได้ทราบถึงประเด็นปัญหาตามกฎหมายไทยของการประกอบกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมาย เพื่อให้มีมาตรการที่จะเข้าไปกำกับดูแลการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือลูกค้าของธนาคาร